

УДК 378.4

Євтух Микола Борисович

доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України,
академік-секретар відділення вищої освіти НАПН України, м. Київ

Терентьєва Наталія Олександрівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант Інституту вищої освіти НАПН України,
доцент кафедри теорії та історії педагогіки
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ
tatagold@mail.ru

УКРАЇНСЬКИЙ ВЕКТОР У РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті окреслено окремі напрями розвитку університетської освіти, зокрема формування людини з новим типом мислення – інноваційним, у контексті парадигми нового планетарного мислення XXI століття. Окреслено типи інноваційного мислення, які формують людину нового покоління. Виокремлено тенденції розвитку університетської освіти, у контексті яких відбувається формування інноваційного типу мислення. Закцентовано увагу на принципах і пріоритетних задачах модернізацій університетської освіти у контексті формування людини з інноваційним мисленням в умовах інформаційного суспільства.

Ключові слова: інформаційне суспільство; освітнє середовище; інноваційне мислення; планетарна парадигма; українська культура.

Українська культура як цілісна система гуманістичного змісту формує творче самоусвідомлення українців як нації та складової світової цивілізації. Українську культуру як систему розглядають в контексті матеріального і духовного виробництва, яка включена в сферу міжнаціонального духовного синтезу та взаємодії [1, 13-15]. Освіта з давніх часів є невіддільним компонентом, який забезпечує цілісність культурного розвитку нації, держави, цивілізації. Євроінтеграційні процеси викликали появу нових пріоритетів у сфері вищої освіти, які визначають освітню політику як окремих держав, так і наддержавних інституцій, оскільки глибинні явища інтеграції не обмежуються кордонами країн або адміністративних територій.

У наших попередніх наукових розвідках (М.Б. Євтух, Н.О. Терентьєва, 2010-2013) було окреслено низку тенденцій у контексті українських та світових

(європейський) модернізаційних перетворень університетської освіти як інституції, що тяжіє до наддержавної. У наших спільних наукових розвідках (М.Б. Євтух, Н.О. Терентьева) окреслювались та розкривались такі векторні напрями розвитку сфери вищої, зокрема університетської, освіти як транскордонне співробітництво, тенденції розвитку університетського сектору освіти, питання ноосферної освіти у контексті розвитку та можливостей університетської освіти тощо [5].

Зазначимо, що активно відбувається зміна цінностей академічної культури (Р. Мертон): універсалізм з переконання про істинність тверджень відносно об'єктивної реальності незалежно від авторства трансформується у розв'язання проблем локального характеру; загальність як доступність до знання – на мультидисциплінарність; безкорисність як відсутність особистої вигоди для вченого – на поєднання комерційних, політичних та соціальних інтересів; відповідальність за якість роботи – на організований скептицизм та прагнення конкурувати; індивідуалізм у науковій діяльності – на роботу у команді [8; 14]. Додано ще дві позиції (Б. Барбер): раціональність та емоційна нейтральність.

Таким чином, якщо університет ХХ століття переважно характеризувався такими фундаментальними позиціями як інтелектуальний та моральний розвиток еліти; інтеграція викладання, наукових досліджень та знань; міжнародний обмін науковими знаннями та отриманням інформації, то на початку ХХІ століття сучасну місію університету визначають у контексті реалізації таких взаємопов'язаних аспектів як суспільство знань та освіти; зв'язок підприємництва та вищої освіти; суспільний розвиток та вища школа. Зауважимо, що місія університету в цілому не змінилась – фундаментальна культурна місія сучасного університету як інтернаціонального інтелектуального форуму зі збереженням етичної компоненти відносин між закладами вищої освіти та суспільством.

Однією з пріоритетних задач, на нашу думку, є вдосконалення освітнього простору, який би відповідав потребам сьогодення, і водночас забезпечував такий розвиток освітньої сфери держави, який би мав власні переваги та досягнення. Цьому сприятиме формування людини з новим творчим інноваційним мисленням, яка могла б самовдосконалюватись, реалізовувати себе та генерувати конструктивні

пропозиції з наступним їх втіленням у практичну професійну та суспільну діяльність.

Як стверджує В.П. Делія, розробник концепції інноваційного мислення, людина XXI століття – це високодуховна, моральна особистість, яка володіє інноваційним мисленням, патріотична, володіє соціальними та професійними компетентностями [4], що є співзвучним ідеям М.Б. Євтуха. За окремими позиціями ця думка збігається з ідеєю формування людини нового типу з ноосферним, або екологічним мисленням, екологічною культурою та екологічним світоглядом. В. Панченком, на основі аналізу ідей А. Бергсона, В. Вернадського, Т. де Шардена було виокремлено головні етапи розвитку екологічного мислення в свідомості людини, зокрема: *Homo ludens* (людина гри), *Homo faber* (людина праці), *Homo sapiens* (людина розумна), *Homo amicus* (людина духовна), *Homo noospheratum* (людина ноосфери) [10, 22]. На думку сучасних українських науковців, зокрема М. Євтуха, О. Сухомлинської, Т. Тхоржевської, Н. Терентьєвої, Г. Шевченко та інших, сучасна людина досягла етапу *Homo amicus* (людина духовна), оскільки в цілому усвідомила перспективу майбутнього як високоморальних духовних особистостей, які знаходяться у симбіотичному зв'язку з навколишнім середовищем. На початку 90-х років XX століття до ноосферної свідомості включили такі компоненти як наукову, феноменологічну, екологічну, гуманістичну, всесвітню (планетарну) свідомість та самовизначення особистості як ноосферної людини [3, 13]. Концепція ноосферної освіти, напрацьована Н. Масловою [7], окреслює можливості освіти як засобу ефективних досягнень в суспільстві на етапі ноосферного переходу.

У контексті нашої розвідки визначимо український вектор у розвитку університетської освіти як формування людини з новим типом мислення, яке є невіддільним від розуміння парадигми планетарної свідомості XXI століття [2]. Тут ми підтримуємо і поділяємо думку, що освіта в інформаційному, знанневому суспільстві, яке націлене на інноваційну економіку, ефективно природокористування (в контексті стратегії сталого розвитку та основних положень коеволюції: постійна взаємодія людських та природних систем, їх взаємний вплив та постійна адаптація до змін), вимагає організації інноваційного підходу, підготовки

фахівців з інноваційним мисленням [2, 117]. Оскільки освіта і, відповідно, освітня політика, була, є і буде стратегічною сферою розвитку держави і соціуму, що в перспективі визначає та формує так званий людський фактор, значущим є завдання формування та вдосконалення освітнього простору, формування світогляду та інноваційного мислення у громадян. Інноваційність освіти, і ми поділяємо думку В. Делія, має виявитися у створенні системи цілеспрямованої підготовки фахівців для здійснення професійної діяльності, які є патріотичними, професіональними, духовними та моральними [2, 119]. Саме такі фахівці є конкурентоспроможними на ринку праці в умовах євроінтеграції. Слушною, на наш погляд, є розбудова нових підходів щодо створення нової системи ноосферної освіти (Н. Маслова), ноосферної педагогіки, яка ґрунтується на системі психотипів (А. Афанасьєв), розумінні законів, що визначають поведінку людини у соціумі. Ноосферна освіта як соціокультурний процес передачі знань, умінь та навичок шляхом організованого формування необхідних одиниць свідомості – мислеобразів, в свою чергу, має за мету навчання цілісному динамічному мисленню через формування мислення мислеобразами, що розкриває внутрішні ресурси особистості та збільшує її творчий потенціал, і відповідно, рівень пасіонарності суспільства [2, 119; 11].

Формування людини нового типу відбувається у контексті Людського розвитку (Human Development), який є основною метою і критерієм суспільного прогресу. Нам імпонує класичне визначення Людського розвитку, яке було представлено у Доповіді про Людський розвиток: «Основною метою розвитку є розширення вибору для людей. У принципі, людина може робити вибір нескінченну кількість разів і з часом змінювати його. Люди часто цінують досягнення, що взагалі або безпосередньо не відображаються у показниках зростання чи доходів, наприклад такі, як ширший доступ до знань, краще харчування та медичне обслуговування, безпечне житло, низький рівень злочинності та вуличного насильства, задоволення дозвіллям, політичні та культурні свободи, відчуття залучення до життя громади. Метою розвитку є створення середовища, що надає людям можливість насолоджуватися довгим, здоровим і творчим життям» (Махбуб уль Хак, 1990). Варто наголосити, що Доповідь про людський розвиток «Справжнє багатство

народів: шляхи до людського розвитку» (2010) засвідчила значущість «... парадигми людського розвитку й запровадила його оновлене визначення – як включення до числа свобод людини права людей на довге, здорове і творче життя; на досягнення інших цілей, які, на їх думку, мають значення; на активну участь у забезпеченні справедливого та сталого розвитку на планеті. Люди є і одержувачами, і рушійною силою людського розвитку, як окремо, так і разом» [15, 16].

Таким чином, підготовка фахівця з інноваційним мисленням у суспільстві, яке наближається до ноосферного, може розв'язати питання конкурентоспроможності фахівця як на внутрішньому ринку праці, так і на зовнішньому з урахуванням не тільки позицій сьогоденного державного розвитку, а й стратегічних завдань і пріоритетів, що безпосередньо впливає на формування світогляду та світосприйняття людини. Таким чином конкурентоспроможний фахівець має володіти інноваційними здібностями, інноваційною компетентністю та інноваційним мисленням (не відкидаючи духовність та моральність). Система освіти має навчити фахівця методології наукового підходу до організації професійної діяльності з урахуванням специфіки інноваційних процесів, прогнозування й моделювання якісного результату від генерованих інновацій, які забезпечують сталий розвиток.

Для цього варто урахувувати такі аспекти: співвідношення в освітній політиці інноваційного навчання і виховання; професіоналізацію освіти, що визначає суспільний розвиток; специфіку формування творчого та інноваційного мислення; розвиток духовно-моральних, естетичних та культурологічних якостей особистості; розвиток мотивації до неперервної освіти; формування інноваційної компетентності; розвиток творчого, інноваційного мислення, яке продукує інновації у контексті положень сталого розвитку; навчання прогнозуванню та моделюванню результатів інноваційного мислення тощо [2, 124]. На основі аналізу сутнісних підходів у розвитку особистості відповідно до парадигми планетарного світосприйняття [2] зазначимо мету університетського навчання і виховання, що, на нашу думку, повинно бути підсилено у діяльності українських закладів вищої освіти, зокрема: створення можливостей освітнього середовища, які обумовлюють мотивацію до

самовиховання, самопізнання, саморозвитку, самоорганізації, гармонізації відносин із людьми, соціумом, природою, формування загальнолюдських цінностей лідерських якостей, відповідальності за прийняті рішення та наслідки власних дій та ін., що безпосередньо визначає ноосферний світогляд, інноваційне мислення тощо. Таким чином, у вищих навчальних закладах постійним є процес генерування інновацій у навчальному, навчально-методичному, науковому, організаційному, соціально-гуманітарному напрямках діяльності з урахуванням базових принципів формування людини – висококваліфікованого фахівця з новим типом мислення. Це, зокрема, принципи соціалізації (передбачає уміння особистості коректно оцінювати соціальні явища та прогнозувати своє ставлення та поведінку відповідно до їх функціонування), аксіологізації (передбачає виховання на загальнолюдських (загальноцивілізаційних) цінностях, які визначають суспільний розвиток), активної життєвої та соціальної / громадянської позиції (є умовою мобілізації студентів і сприяє формуванню комунікативних, організаційних умінь та творчості), референтації (забезпечує розвиток значущих персоніфікованих ідеалів з ноосферним мисленням), професіоналізації (розвиває професійне пізнання, творчі здібності, повагу, здатність до генерації професійно значущих інновацій), культури (формує культуру поведінки, світогляд, поведінку), духовності (визначає сутнісний і змістовий стан людини), фізичної і моральної досконалості (активне запровадження здоров'язбережувальних технологій, гармонізація фізичного, емоційного та мисленнєвого розвитку) тощо.

Для розуміння парадигми планетарного світогляду XXI століття варто звернутися до наукових розробок І. Андрєєва, Б. Астаф'єва, В. Вернадського, І. Віноградова, Д. Дрепера, Н. Маслової, П. Нікітенка, Р. Баландіна, Т. де Шардена та інших. На зламі століть сучасний світогляд визначається двома моделями глобалізації, які є полярними. В. Делія [2, 29-31] визначає їх так: 1) модель насадження одного типу масової культури – егоцентристська, індивідуалістична, з вираженою бездуховністю та споживацькою мотивацією розвитку особистості. Ця модель не забезпечує стійкого розвитку цивілізації, породжує світогляд всездозволеності та безкарності; 2) модель, заснована на принципі поліцентралізації

та рівності світових культур у вдосконаленні та побудові сучасного глобалізованого світу.

Ця модель є співзвучною до парадигми коеволюції (про що йшлося у наших попередніх наукових розвідках) і, на нашу думку, потребує доопрацювання у контексті нової світоглядної ноосферної парадигми. Таким чином, ми робимо висновок про необхідність розробки третьої моделі, основою якої є розум базований на духовно-моральних засадах. За В. Вернадським, розум людства виступає єдиним засобом спасіння людської цивілізації від катастроф. Під розумом людства розуміють здатність світової спільноти пізнавати оточуючий світ та закони його розвитку, трагізм глобальних загроз та викликів та визначати й здійснювати заходи щодо їх усунення, створювати й розбудовувати безпечний світ тощо. Найбільш болючі глобальні ризики та заходи щодо їх усунення з метою створення безпечного світу у контексті сталого розвитку визначено у ЦРТ (Цілі Розвитку Тисячоліття) як на світовому рівні, такі і на державних. Суспільство, як і біосфера, нормально функціонує лише у збалансованому стані і просторі, за умови дотримання балансу між можливостями (граничні значення) задоволення життєвих благ та їх споживанням.

З позицій ноосферної концепції В. Вернадського (початок ХХ століття), відповідно до якої ноосфера є геоцентричним поняттям, людина не керує розвитком ноосфери, а перебуває, бере участь у її розвитку (еволюції), що в свою чергу, вимагає усвідомлення себе (людини) як складової, яка перебуває у постійній взаємодії та взаємозалежності з іншими складовими ноосфери, тобто потребує формування нового ноосферного мислення, яке, за нашим переконанням, може бути сформоване / або доформоване саме в університетах.

Українські університети як корпорації наукової думки, навчання, впровадження та інновацій підійшли до необхідності вирішення питання формування людини нового покоління з новим типом мислення, і для цього вже зроблено певні кроки. Наукова думка пострадянського простору окреслила, що інноваційне мислення є продовженням творчого, вищим щаблем інтелектуального розвитку особистості у інформаційному суспільстві (постіндустріальне К-суспільство), нового рівня

виробництва і виробничих відносин, соціуму, діяльності людини на знаннієвій та результатній основі як джерела розвитку, детермінації та генерування інновацій з обов'язковою морально-етичною та духовною складовою. Саме мислення, що відзначається прирощуванням нового знання у вигляді суспільно-корисних нововведень, можна вважати інноваційним мисленням [4, 68]. В. Делія виокремлює такі види інноваційного мислення: парадигмальне, концептуальне, технологічне, ідейно-методологічне, прогностичне, моделююче, комбінаторне. Схарактеризуємо ті з них, які, на наше переконання, вже формуються в процесі набуття університетської освіти. Парадигмальне інноваційне мислення має епістеміологічний характер, напрацьовує методологічні інновації фундаментальних досліджень, характеризується набуттям та опануванням системи наукових знань, застосування яких забезпечує продукування необхідних інновацій, їх впровадження та тиражування. Парадигмальне інноваційне мислення володіє здатністю визначати стратегічну модель розвитку конкретного напрямку професійної інноваційної дійсності. Концептуальне інноваційне мислення генерується інноваціями конструктивного характеру у контексті реалізації парадигми, комплексного новаторського розв'язання ключових питань і розробляє нові наукові підходи та конструктивні принципи. Технологічне інноваційне мислення створює наукомісткі інновації з метою реалізації концептуального розвитку на кшталт нових технологій, інноваційних процесів, діяльності щодо впровадження тощо. Прогностичне інноваційне мислення володіє високим рівнем прогнозу, що визначає перспективу розвитку і гальмування механізмів інновації через знання теоретичних доктрин, концепцій, систем та ін. Моделююче інноваційне мислення характеризується рівнем евристичного генерування інновацій та створенням інформаційних комп'ютерних продуктів, моделювання процесу розв'язання протиріч та ін. Комбінаторне інноваційне мислення генерує інновації, нові знання, синтезуючи їх з інших сфер науки та емпіричного знання і досвіду в сферу викликів та проблемних завдань [4, 77-81].

Для формування людини нового типу, яка володіє комплексом інноваційного мислення, центром виступає університет як елемент тріади «університетська освіта

– уряд – виробництво» зі створеним інноваційним освітнім середовищем, основним завданням якого є створення майбутнього. Таким чином, можна стверджувати про правомірність тріади «вища освіта – дослідження – інновації». Інновації розглядаємо як створення нового майбутнього.

Стратегічними завданнями зазначено, зокрема, забезпечення переходу економіки на інноваційну модель розвитку, прискорення розвитку високотехнологічних галузей, впровадження ресурсозберігаючих технологій тощо. Саме тріада «університетська освіта – уряд – виробництво» має забезпечити реалізацію цих завдань. Обґрунтовано вибір пріоритетів і концентрацію наукового потенціалу, фінансових і матеріальних ресурсів. Пріоритетні напрями науково-технічного розвитку включають основні напрями досліджень, здатні привести до створення нових технологій і виробництв, що сприяють розвитку національної економіки й соціальної сфери [12]. На період до 2020 р. визначено такий перелік пріоритетів: фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави; інформаційні та комунікаційні технології; енергетика та енергоефективність; раціональне природокористування; науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань; нові речовини і матеріали [12, 3]. Без університетських досліджень, спрямованих на розв'язання зазначених питань, неможливо вирішення окреслених вище положень. Відзначимо, що значна частка (дві третини) видатків припадає на фундаментальні дослідження [12; 13], а такі прогресивні напрями (щодо розвитку постіндустріального суспільства) як інформаційні та комунікаційні технології та дослідження, пов'язані з розв'язанням проблеми забезпечення сталого розвитку суспільства у сукупності складають п'яту частину від загальної кількості [12].

Наукові дослідження, виконувані в Україні, мають переважно теоретичний та винахідницький характер, що пов'язане з недостатнім фінансуванням прикладних досліджень природничо-математичної та технічної галузі. У країні спостерігається тенденція до зменшення кількості організацій, які виконують наукові та науково-

технічні роботи, зменшення кількості наукових організацій із збереженням сталої структури розподілу їх за галузями наук; скорочення загальної чисельності працівників наукових організацій зі збереженням чисельності фахівців з науковими ступенями докторів і кандидатів наук, збільшення друкованих наукових праць та науково-технічної продукції репрезентованої як на рівні країни, так і за кордоном й у наукових фахових журналах, що входять до міжнародних баз даних, що свідчить про тенденцію збереження інтелектуальної складової наукових кадрів [14; 9, 171]. Ця інформація була підтверджена у доповіді віце-президента НАПН України В.І. Лугового «Дослідницько-інноваційний потенціал вищої освіти та його актуалізація в Україні» (листопад 2013 р.) [6].

Таким чином, університетська освіта як освітнє інноваційне середовище ґрунтує свою діяльність на таких підходах: культурологічний, аксіологічний, інноваційний, середовищний, особистісно-орієнтований (гуманістичний), акмеологічний, компетентнісний, системний. Освітнє середовище університету являє систему формування нового типу особистості з наданням свободи вибору світоглядних орієнтирів, позицій, ідеалів; є особистісно-орієнтованим, оскільки розвиває потенціальні можливості студентів та сприяє розвитку його професійних якостей; адаптованим до соціальних умов, викликів суспільства; динамічним; детермінує розвиток індивідуального; є толерантним до досягнень минулого та полікультурним. Інноваційне освітнє середовище університету позиціонуємо як внутрішній та зовнішній духовно-матеріальний простір навчального закладу, що сприяє розвитку корпоративної культури колективу, діяльність якого спрямована на якісну професійну підготовку майбутніх фахівців та набуття ними базисних професійних та соціальних компетенцій через розвиток творчих здібностей та формування особистого досвіду інноваційної діяльності.

Отже, в епоху інформаційного суспільства стратегічна роль належить науці, техніці, високим технологіям, інтелектуальному ресурсу, і відповідно – зрощенню науки, освіти, культури, тобто засобам формування людини.

Перспективами подальших досліджень вбачаємо окреслення можливостей центрів університетської освіти щодо формування людини нового покоління, або людини з новим парадигмальним ноосферним мисленням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуцький Ю.П. Українська культура в європейському контексті / Ю.П. Богуцький, В.П. Андрущенко, Ж.О. Безвершук, Л.М. Новохатько. – К. : Знання, 2007. – 679 с.
2. Бороздинов В.С. Парадигма планетарного мировоззрення XXI веку (международный, социально-экономический и духовный аспекты) / В.С. Бороздинов, В.П. Делия, Н.Н. Лукьянчиков. – Балашиха : изд-во «Де-По», 2011. – 256 с.
3. Буровский А.М. Концепция ноосферы В.И. Вернадского и создание новой школы / А.М. Буровский // Педагогика. – № 6. – 1993. – С. 13-17.
4. Делия В.П. Инновационное мышление в XXI веке / В.П. Делия. – Балашиха: изд-во «Де-По», 2011. – 232 с.
5. Євтух М.Б., Терентьєва Н.О. Транскордонне співробітництво України в сфері університетської освіти: правові аспекти та тенденції розвитку / М.Б. Євтух, Н.О. Терентьєва // Міжнародний науковий вісник: збірник наукових статей за матеріалами XXV Міжнародної науково-практичної конференції, Ужгород – Кошице – Мішкольц, 27-30 листопада 2012 / ред. кол. Ф.Г. Ващук (голова), Х.М. Олексик, І.В. Артёмов та ін. – Ужгород : ЗакДУ, 2013. – Вип. 6 (25). – С. 7-13.
6. Луговий В.І. Дослідницько-інноваційний потенціал вищої освіти та його актуалізація в Україні / В.І. Луговий // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ihed.org.ua/images/pdf/7_11_2013_3.pdf
7. Маслова Н.В. Ноосферное образование / Н.В. Маслова. – М., 2002. – 340 с.
8. Налетова И.В., Прохоров А.В. Трансформация ценностей академической культуры в условиях глобализации / И.В. Налетова, А.В. Прохоров // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://analiculturolog.ru/journal/archive/item/300-article_10.html
9. Новый курс : реформы в Украине. 2010–2015. Национальная доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. – К. : НВЦ НБУВ, 2010. – 232 с.
10. Панченко В. Науково-світоглядні погляди В.І. Вернадського і сучасні підходи до формування екологічної свідомості учнівської молоді / В. Панченко // Імідж сучасного педагога. – № 5-6 (34-35). – 2003. – С. 19-23.
11. Проект «Ноосферные транспортные системы Сибири и Дальнего Востока. Итоги реализации» / А.Э. Юницкий. – Новосибирск, 2005. – С. 481–506.
12. Реалізація пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та отримані результати у 2011 році [Електронний ресурс] / Реалізація пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та отримані результати у 2011 році : Аналітична довідка. Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України. Український інститут науково-технічної і економічної інформації. – К., 2012. – 44 с. // Режим доступу : <http://www.dknii.gov.ua/images/stories/2...rior11.pdf>
13. Реалізація пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та отримані результати у 2011 році [Електронний ресурс] / Реалізація пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та отримані результати у 2011 році : Висновки і додатки // Режим доступу : <http://www.dknii.gov.ua/images/stories/2...odatki.pdf>
14. Терентьєва Н.О. Тенденції розвитку університетської освіти у контексті академічної революції // Педагогічна освіта і наука в умовах класичного університету : традиції, проблеми, перспективи : у 3-х т. Т. 1. Підготовка педагогічних кадрів у вищій школі :

виклики, проблеми, динамка змін : зб. наук. пр. / за ред. М. Євтуха, Д. Герцюка, К. Шмидта. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – С. 357-364.

15. Україна : на шляху до соціального залучення [Електронний ресурс] / Національна доповідь про людський розвиток 2011. – К., 2011. – 124 с. // Режим доступу : http://www.undp.org.ua/files/ua_95644NHDR_2011_Ukr.pdf

Стаття надійшла до редакції 10.11.2014 р.

УКРАИНСКИЙ ВЕКТОР В РАЗВИТИИ УНИВЕРСИТЕТСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Евтух Николай Борисович

доктор педагогических наук, профессор, академик НАПН Украины,
академик-секретарь отделения высшего образования НАПН Украины, г. Киев

Терентьева Наталья Александровна

кандидат педагогических наук, доцент,
докторант Института высшего образования НАПН Украины,
доцент кафедры теории и истории педагогики
Киевский университет имени Бориса Гринченко, г. Киев
tatagold@mail.ru

Аннотация. В статье обозначены отдельные направления развития университетского образования, в частности формирование человека с новым типом мышления – инновационным, в контексте парадигмы нового планетарного мышления XXI века. Определены типы инновационного мышления, которые формируют человека нового поколения. Обозначены тенденции развития университетского образования, в контексте которых происходит формирование инновационного типа мышления. Акцентируется внимание на принципах и приоритетных задачах модернизаций университетского образования в контексте формирования человека с инновационным мышлением в условиях информационного общества.

Ключевые слова: информационное общество; образовательная среда; инновационное мышление; планетарная парадигма; украинская культура.

UKRAINE VECTORS IN THE DEVELOPMENT OF THE EUROPEAN UNIVERSITY EDUCATION

Mykola B. Yevtukh

Doctor of pedagogical sciences, professor, academician of NAPS of Ukraine
Academician-Secretary of Higher Education NAPS Ukraine, Kyiv

Nataliia O. Terentieva

Ph.D. in pedagogics, Associate Professor,
Doctoral of Institute of Higher Education of NAPS of Ukraine,
Associate Professor of Theory and History of Pedagogy Department
Borys Hrinchenko Kyiv University, Kyiv
tatagold@mail.ru

Abstract. This article outlines some areas of university education, in particular the formation of the new type of thinking – innovation in the context of the new global paradigm of thinking of the XXI century. The types of innovative thinking that shape a new generation of people are outlined. Author determined trends in the development of university education in the context of which is the formation of an innovative mindset. Pay attention on the focus on the principles and priorities of modernization of university education in the context of the formation of the innovative thinking in the information society.

Keywords: information society; learning environment; innovative thinking; planetary paradigm; Ukrainian culture.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Bohuts'kyi Yu.P. Ukrainian culture in the European context / Yu.P. Bohuts'kyi, V.P. Andrushchenko, Zh.O. Bezvershuk, L.M. Novokhatko. – K. : Znannia, 2007. – 679 p. (in Ukrainian)
2. Borozdynov V.S. The paradigm of planetary worldview of the XXI century (international, social, economic and spiritual aspects) / V.S. Borozdynov, V.P. Delyia, N.N. Lukianchikov. – Balashykh: yzd-vo «De-Po», 2011. – 256 p. (in Russian)
3. Burovskiy A.M. The concept of the noosphere of V.I. Vernadsky and creation of a new school / A.M. Burovskiy // Pedahohyka. – № 6. – 1993. – P. 13-17. (in Russian)
4. Delyia V.P. Innovative thinking in the XXI century / V.P. Delyia. – Balashykh: yzd-vo «De-Po», 2011. – 232 p. (in Russian)
5. Yevtukh M.B., Terentieva N.O. Ukraine border cooperation in the field of university education: legal aspects and trends of / M.B. Yevtukh, N.O. Terentieva // Mizhnarodnyi naukovyi visnyk : zbirnyk naukovykh statei za materialamy XXV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, Uzhhorod – Koshytse – Mishkolts, 27-30 lystopada 2012 / red. kol. F.H. Vashchuk (holova), Kh.M. Oleksyk, I.V. Artomov ta in. – Uzhhorod : ZakDU, 2013. – Vyp. 6 (25). – P. 7-13. (in Ukrainian)
6. Luhovyi V.I. Research and innovation potential of higher education and its actualization in Ukraine / V.I. Luhovyi // [online]. – Available from : http://www.ihed.org.ua/images/pdf/7_11_2013_3.pdf (in Ukrainian)
7. Maslova N.V. Noospheric education / N.V. Maslova. – M., 2002. – 340 p. (in Russian)
8. Naletova Y.V., Prokhorov A.V. Transformation of values of academic culture in the context of globalization / Y.V. Naletova, A.V. Prokhorov // [online]. – Available from : http://analiculturolog.ru/journal/archive/item/300-article_10.html (in Russian)
9. New course: reforms in Ukraine. 2010-2015. National Report / za zah. red. V. M. Heitsia [ta in.]. – K. : NVTs NBUV, 2010. – 232 p. (in Ukrainian)
10. Panchenko V. Scientific attitudes of V.I. Vernadsky and contemporary approaches to environmental awareness pupils / V. Panchenko // Imidzh suchasnoho pedahoha. – № 5-6 (34-35). – 2003. – P. 19-23. (in Ukrainian)
11. The «Noosphere transport systems of Siberia and the Far East. Results of implementation» / A.E. Yunytskyi. – Novosybyrsk, 2005. – P. 481–506. (in Russian)
12. The implementation of priority directions of science and technology and the results obtained in 2011 [online] / implementation of priority directions of science and technology and results in 2011: Analytical Reference. State Agency on Science, Innovations and Informatization of Ukraine. Ukrainian Institute of Scientific-Technical and Economic Information. – K., 2012. – 44 p. // Available from : <http://www.dknii.gov.ua/images/stories/2...rior11.pdf> (in Ukrainian)
13. The implementation of priority directions of science and technology and the results obtained in 2011 [online] / Implementation of priority directions of science and technology and

results in 2011 : Findings and applications // Available from : <http://www.dknii.gov.ua/images/stories/2...odatki.pdf> (in Ukrainian)

14. Terentieva N.O. Trends in the development of university education in the context of an academic revolution // Teacher education and science in terms of a classical university: traditions, problems and prospects, in 3 vols. T. 1. Preparation of teaching staff in higher education: challenges, problems, dynamics changes: zb. nauk. pr. / za red. M. Yevtukha, D. Hertsiuka, K. Shmydta. – Lviv : LNU imeni Ivana Franka, 2013. – P. 357-364. (in Ukrainian)

15. Ukraine : Towards Social Inclusion [online] / National Human Development Report 2011. – K., 2011. – 124 p. // Available from : http://www.undp.org.ua/files/ua_95644NHDR_2011_Ukr.pdf (in Ukrainian)